

Samenvatting

Aan de grenzen van het meetbare: de methodologische kwaliteit van internationale studies naar de omvang van aan prostitutie gerelateerde mensenhandel met nadruk op Noordwest Europa

Prof. dr. G. Lensvelt-Mulders, dr. P. Lugtig, dr. P. Bos, E. Elevelt (BA), A. Helms (MA)

De aanleiding voor deze literatuurstudie was een motie van Segers/van der Staaij, waarin gevraagd werd om een wetenschappelijke vergelijking te maken van het prostitutiebeleid tussen landen in Noordwest-Europa en het effect van dat beleid op de omvang van mensenhandel in de betreffende landen.

Voor dit onderzoek werden 172 studies geïdentificeerd, waarna de resultaten van 46 studies gebaseerd bleken op empirisch onderzoek. De methodologische kwaliteit van deze studies is gecodeerd. Deze studies werden uitgevoerd in Nederland, België, Groot-Brittannië, Duitsland, Zweden, Noorwegen, Finland en Denemarken.

Het valt op hoe inhoudelijk divers de gecodeerde studies zijn, en hoe weinig empirische studies er blijken te zijn die werkelijk proberen om op zorgvuldige wijze een relatie te leggen tussen de omvang van aan prostitutie gerelateerde mensenhandel en het gevoerde prostitutiebeleid. Internationaal zijn er grote verschillen in prostitutiebeleid. Daardoor kunnen definities van wat onder prostitutie verstaan wordt fors uiteenlopen, met als gevolg dat internationale statistische vergelijkingen regelmatig helemaal niet over dezelfde populaties blijken te gaan (zie bijvoorbeeld de registers van Eurostat).

Verder wordt in de literatuur de relatie tussen mensenhandel en prostitutie verschillend opgevat. Veel studies bevatten onderzoek waar de omvang van *illegale prostitutie* in relatie tot het gevoerde beleid wordt geschat. Illegale prostitutie is echter niet per definitie ook een indicator voor mensenhandel. Studies specifiek gericht op mensenhandel daarentegen, hanteren een bredere definitie van slachtoffers dan alleen 'mensen die in de prostitutie terecht komen'. En tenslotte hebben we natuurlijk te maken met verborgen en verboden praktijken die zich sowieso slecht laten onderzoeken (dark numbers).

Daarom zijn de gevonden studies eerst langs de wetenschappelijke meetlat gelegd, zodat wij ons bij het doen van uitspraken over de effecten van prostitutiebeleid op de omvang van mensenhandel, kunnen baseren op goed onderzoek.

Op basis van de in dit onderzoek beoordeelde studies bleek het niet mogelijk om valide uitspraken te doen over de invloed van beleid op de omvang van mensenhandel. In landen waar sprake is van regulatie vinden wij geen overtuigende aanwijzingen voor het schaalmodel (mensenhandel neemt toe), noch voor het substitutiemodel (mensenhandel neemt af). In landen waar sprake is van criminalisering van prostitutie vinden wij geen overtuigende aanwijzingen dat criminalisering leidt tot een verminderde vraag naar prostitutiediensten, noch aanwijzingen dat dit vervolgens leidt tot vermindering van de omvang van aan prostitutie gerelateerde mensenhandel. De kwaliteit van de data waarop de omvangsschattingen gebaseerd zijn, is niet goed genoeg voor het maken van valide schattingen.

Om in de toekomst beter inzicht te krijgen in de relatie tussen prostitutiebeleid en de omvang van mensenhandel, zijn tenslotte 3 typen beloftevol onderzoek onderscheiden.

- Het bestaande registeronderzoek kan sterk worden verbeterd door het synchroniseren van de nationale registers, waarbij ook internationale afspraken gemaakt moeten worden voor de verschillende definities van legale en illegale prostitutie, uitbuiting, en mensenhandel. Daarbij moeten registers worden ontwikkeld die speciaal voor dit doel gebruikt worden. Wij vonden slechts een onderzoek waar geprobeerd was om door middel van de statistische techniek van capture-recapture een omvangschatting voor het voorkomen van aan prostitutie gerelateerde mensenhandel te maken. In de praktijk bleken de registers echter onvoldoende onafhankelijk van elkaar om tot valide uitkomsten te kunnen komen. Dat onderzoek is daarop afgebroken. Verbetering van de kwaliteit van de registers maakt de weg ook vrij voor deze vorm van statistisch onderzoek op basis van bestaande gegevens.
- Mixed-method onderzoek is voor onderzoek op regionale schaal zeer veelbelovend, en door het maken van slimme combinaties, bijvoorbeeld door internationaal vergelijkbare steden / regio's parallel te onderzoeken, kunnen belangwekkende inzichten worden verkregen over de relatie tussen prostitutiebeleid en mensenhandel.
- Tenslotte zien wij een toename van het gebruik van Internet als bron van dataverzameling. De wereld van de prostitutie is steeds in beweging, sekswerkers opereren onder verschillende namen en adressen. Op dit moment wordt het internet binnen onderzoek naar mensenhandel vooral gebruikt voor een eerste verkenning van het veld en het leggen van contacten voor verder onderzoek. Het internet kan in de toekomst ook vaker gebruikt worden voor het in beeld brengen van verplaatsingen, bijvoorbeeld als gevolg van veranderingen in het prostitutiebeleid en de daaropvolgende acties.